

Ο οπτήρας του
Α/Τ «Βασ. Όλγα»
κάτω από τη
γαλανόλευκη

Με τη λέξη Σημαία εννοούμε ένα κομμάτι υφάσματος με τα διακριτικά χρώματα και τα συμβολικά εμβλήματα ενός Έθνους, Κράτους, Στρατιωτικού Σώματος, Συλλόγου.

Η Ιστορία της ελληνικής σημαίας αρχίζει από την Άλωση της Κωνσταντινούπολης, διαμορφώνεται στα χρόνια της Επανάστασης και φθάνει μέχρι τις μέρες μας.

Μετά την Άλωση άρχισε να διαμορφώνεται μία εθνική ταυτότητα των Ελλήνων οι οποίοι την εποχή του Βυζαντίου αντιμετώπιζονταν, κυρίως, θρησκευτικά και όχι εθνικά. Άρχισε, δηλαδή, να διαμορφώνεται η έννοια του ελληνικού Έθνους.

Σε όλα τα επαναστατικά κινήματα υψωνόταν μία σημαία, ένα πανί, αυτοσχέδια επιμόνη του κάθε οπλαρχηγού. Κοινό χαρακτηριστικό όλων ήταν ο Σταυρός, το λαϊκό συναίσθημα που συνέδεε το Έθνος και την ελευθερία με τη θρησκεία.

Οι Αρματολοί και οι Κλέφτες είχαν τις σημαίες τους, τα φλάμπουρα και τα μπαϊράκια. Με τα φλάμπουρα, που συνήθως ήταν μονόχρωμα και έφεραν το σταυρό, παρουσιάζονταν στις γιορτές και τα πανηγύρια, ενώ τα μπαϊράκια ήταν οι πολεμικές τους σημαίες. Αυτά ήταν συνήθως δίχρωμα με επικρατέστερο το κόκκινο σε συνδυασμό με το κυανό ή το λευκό και είχαν το σταυρό. Υπήρχαν φλάμπουρα και μπαϊράκια με παραστάσεις του Χριστού, της Παναγίας ή κάποιου Αγίου, συνήθως του Αγίου Γεωργίου. Αλλά και οι θαλασσινοί καταδρομείς έφεραν σημαίες στα πλοία τους, τις λεγόμενες παντιέρες.

Καθώς ο καιρός περνούσε οι υπόδουλοι Έλληνες άρχισαν να φτιάχνουν δικές τους σημαίες διαφορετικές από την αρχέτυπη βυζαντινή με διάφορα χρώματα, αλλά πάντα με απεικόνιση το Σταυρό ή τον τοπικό Άγιο.

Οι Μαυρομιχαλαίοι υψώνουν στη Μάνη σημαία άσπρη με γαλάζιο σταυρό. Σταυρό, επίσης, στις σημαίες τους είχαν και οι Κολοκοτρωνάιοι. Ο Γέρος του Μοριά, το 1806, είχε σημαία με το σταυρό του Αγίου Ανδρέου και οι Μανιάτες πρόσθεσαν σ' αυτή το «Ελευθερία ή Θάνατος» ή το «Ιησούς Χριστός Νικά».

Οι Σημαίες των Προγόνων μας

του Αντιναύρχου ε.α.
Ξενοφώντος Μαυρογιάννη Π.Ν.

Η Σημαία του Ρήγα Φεραίου ήταν τρίχρωμη (κόκκινο-άσπρο-μαύρο) εκ των άνω προς τα κάτω, σε τρεις οριζόντιες λωρίδες με το ρόπαλο του Ηρακλή και τρεις σταυρούς.

Η παντιέρα του Λάμπρου Κατσώνη ήταν λευκή με κυανό σταυρό και απεικόνιση των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης με το «Εν Τούτω Νίκα».

Η Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (Ιούλιος 1774) μεταξύ Τουρκίας και Ρωσίας, μετά την ήττα της πρώτης από τη δεύτερη, έδινε στους Έλληνες το προνόμιο να ταξιδεύουν με τη ρωσική σημαία στο Αιγαίο, τον Εύξεινο και το Δούναβη διεξάγοντας, χωρίς προβλήματα, το κατά θάλασσα εμπόριο. Η Υψηλή Πύλη, επιπλέον, παραχώρησε στους ραγιάδες το δικαίωμα να φέρουν τη ραγιαδική σημαία στα πλοία τους (οριζόντιες λωρίδες κόκκινη-μπλε-κόκκινη) επειδή δεν δέχονταν να φέρουν την τουρκική.

Οι Σημαίες της Επανάστασης

Ως γνωστόν η Επανάσταση δεν ξεκίνησε σε όλη την Ελλάδα την ίδια μέρα, αν και είχε οριστεί επίσημα η Παρασκευή 25 Μαρτίου 1821 με τον εορτασμό του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου.

Στην Πελοπόννησο είναι κοινή η πεποίθηση ότι στις 21 Μαρτίου στην Αγία Λαύρα πρόκριτοι, αρχιερείς και οπλαρχηγοί υψώνουν ως σημαία της ελευθερίας το πορφυρό χρυσοκέντητο παραπέτασμα της Ωραίας Πύλης του Ναού με την παράσταση της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, δώρο στη Μονή το 1735 από τον ηγεμόνα της Μολδαβίας, το οποίο είχε φιλοτεχνηθεί στη Σμύρνη στα τέλη του 16ου αιώνα.

Στις 23 Μαρτίου ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο Αναγνωσταράς, ο Δικαίος, ο Νικήτας και άλλοι, με 2.000 οπλοφόρους ευλογούν τη σημαία του Σταυρού και της Ορθοδοξίας στο Ναό των Αγίων Αποστόλων της Καλαμάτας, και στις 25 Μαρτίου ο Πετρόμπεης απηύθυνε την προκήρυξη της Μεσσηνιακής Γερουσίας στις Ευρωπαϊκές Αυλές.

Στις 24 Μαρτίου ο Παλαιών Πατρών Γερμανός, ο Ζαΐμης, ο Μπενιζέλος Ρούφος και ο Ανδρέας Λόντος από την Πάτρα υψώνουν μία αυτοσχέδια ερυθρά σημαία με μαύρο σταυρό ορκίζόμενοι: Ελευθερία ή Θάνατο.

Κατά τον πρώτο χρόνο της Επανάστασης δεν υπήρχε ενιαία διοίκηση και ενιαίο σύμβολο του Αγώνα. Κάθε οπλαρχηγός χρησιμοποιούσε τη δική του σημαία όλες, όμως, έφεραν το Σταυρό, ένδειξη θρησκευτικής ευλάβειας. Χρησιμοποιούσαν διάφορα σύμβολα, όπως τον αετό (ελευθερία), την κουκουβάγια (σοφία), το φίδι (δικαιοσύνη), την άγκυρα (σταθερή απόφαση για ελευθερία). Χρησιμοποιούσαν επίσης και διάφορες ρήσεις, όπως: «Εν Τούτω Νικά», «Ελευθερία ή Θάνατος», «Ή Ταν ή επί Τας», «Ιησούς Χριστός Νικά», «Μάχου υπέρ Πίστεως και Πατρίδος» κ.ά. Η εμμονή στο Σταυρό, πέραν του θρησκευτικού συναίσθηματος, υποδηλοί και τον ετεροπροσδιορισμό των Ελλήνων προς τη χρήση της ημισελήνου από τους Τούρκους.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι σημαίες των νησιών του Αιγαίου. Τα τρία κύρια ναυτικά νησιά, Ύδρα, Σπέτσες, Ψαρά, είχαν το καθένα τη δική του σημαία με έντονα τα αλληγορικά στοιχεία της Φιλικής Εταιρείας.

Πρώτοι υψώνουν τη σημαία (2 Απριλίου 1821) οι Σπέτσες, ακολουθούν τα Ψαρά (11 Απριλίου, ημέρα του Πάσχα) και η Ύδρα (16 Απριλίου). Γαλάζια η σπετσιώτικη σημαία, λευκή των Ψαρών, υπομέλανη της Ύδρας. Όλες είχαν γύρω κόκκινο πλαίσιο συμβολίζοντας το αίμα του τυράννου. Και οι τρεις έφεραν σταυρό: άσπρο της Ύδρας και κόκκινο των άλλων δύο, στερεωμένο πάνω σε ανεστραμμένη ημισέληνο. Στης Ύδρας υπήρχε η φράση: ή Ταν ή επί Τας, στις άλλες δύο: Ή Ελευθερία Ή Θάνατος (HE-HΘ). Αριστερά στο σταυρό μία άγκυρα ανάποδα (Ύδρας και Σπετσών), κανονικά στον Ψαρών. Γύρω στον κορμό της άγκυρας φίδι που τη γλώσσα έτρωγε μία κουκουβάγια.

Κατά παρόμοιο τρόπο με τα μεγάλα νησιά κινήθηκαν και τα μικρότερα, Κάσος, Κάρπαθος, Κάλυμνος, Πάτμος κ.ά.

Η Σύγχρονη Ελληνική Σημαία

Η ελληνική σημαία, η γαλανόλευκη, είναι από τις παλαιότερες κρατικές σημαίες της σύγχρονης εποχής. Πρώτη καθιερώθηκε (14 Ιανουαρίου 1777) η αστερόεσσα των ΗΠΑ, ακολουθεί η γαλλική (τρικολόρ) στις 4 Φεβρουαρίου του 1794 και έπεται η γαλανόλευκη το Σεπτέμβριο του 1807 για να καθιερωθεί επίσημα στην Α΄ Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου το 1822.

Σύμφωνα με τον Οργανικό Νόμο της Επιδαύρου, ο Αλέξ. Μαυροκορδάτος, Πρόεδρος του Εκτελεστικού, εξέδωσε στις 15 Μαρτίου 1822 στην Κόρινθο την 540 Διακήρυξη της Προσωρινής Διοικήσεως της Ελλάδος σύμφωνα με την οποία καθοριζέτο μία σημαία της ξηράς και μία της θαλάσσης. Η πρώτη ήταν τετράγωνη κυανή με λευκό σταυρό στη μέση. Της θαλάσσης ορθογώνια με εννέα λωρίδες –πέντε κυανές και τέσσερις λευκές– και κυανό τετράγωνο με λευκό σταυρό άνω αριστερά, για τα πολεμικά πλοία. Για τα εμπορικά, ορθογώνια κυανή με λευκό τετράγωνο και

κυανό σταυρό άνω αριστερά. Υπάρχουν διάφορες εκδοχές για την επιλογή των χρωμάτων: πρώτη, το κυανό και το λευκό συμβολίζουν τον ουρανό και τον αφρό των κυμάτων, δεύτερη, το λευκό την αγνότητα του Αγώνα και το κυανό την ουράνια δύναμη, τρίτη, το λευκό την καθαρότητα του σκοπού και το κυανό τη δικαιοσύνη και την πίστη.

Από τότε και μέχρι το 1975 υπήρξαν διάφορες παραλλαγές στη σημαία: ο Καποδίστριας τοποθετεί φοίνικα στο μέσον του σταυρού, ο Όθωνας βασιλικό θυρέο, ο Γεώργιος Α΄ το βασιλικό στέμμα και θεσπίζει σημαίες του στρατού με σύμβολα Αγίων προστατών κάθε όπλου.

Το 1975 εκδίδεται ο Νόμος αρ. 48 που επανακαθορίζει ως ελληνική σημαία αυτή της ξηράς, μη κάνοντας μνεία για αυτή της θαλάσσης, χωρίς όμως και να την καταργεί. Ακολουθεί ο Νόμος αρ. 851 του 1978 που καθορίζει ως Εθνική Σημαία την προϋπάρχουσα της θαλάσσης με τις εννέα λωρίδες (5 κυανές, 4 λευκές), τη σημερινή, καταργουμένων όλων των προηγούμενων. Με τον τρόπο αυτό καταργήθηκε (από ιστορική άγνοια;) και η Εθνική Σημαία που καθιερώθηκε στην Α΄ Εθνική Συνέλευση της Επιδαύρου, ενώ μπορούσε να συμπληρωθεί ο Νόμος 48 του 1975.

Επίλογος

Εμείς οι Έλληνες φέρνουμε στους ώμους μία βαριά ιστορία την οποία επιβάλλεται να ακολουθήσουμε για να υπάρχουμε ως Έθνος. Είναι αποτρόπαιο και αποκρουστικό να υπάρχουν συμπατριώτες μας, που με λόγια και πράξεις να βεβηλώνουν το Εθνικό μας Σύμβολο, και να μιλάνε απαξιωτικά για την Πατρίδα. Ας θυμηθούμε τα λόγια του πολύπαθου στρατηγού Μακρυγιάννη: «Για την πατρίδα μου έκανα ό,τι μπορούσα. Είχα δυο ποδιάρια, τσακίστηκε το έναν, είχα δυο χέρια, έχω έναν, την κοιλιά μου τρύπια, το κεφάλι με δύο τρύπες. Το λοιπόν αν θέλωμεν το λίγον να γέννη μέγαν, πρέπει να λατρεύωμεν Θεόν, να αγαπάμε Πατρίδα να 'χωμεν αρετή, τα παιδιά μας να τα μαθαίνωμεν γράμματα κι ηθική. Αυτό μου κόβει το κεφάλι μου και το λέω».

Το παρόν κείμενο είναι αφιερωμένο ως αντίδωρο μνήμης σ' αυτούς που θυσιάστηκαν για μία Σημαία, για να βιώνουμε σήμερα εμείς το πιο πολύτιμο αγαθό των λαών, την Ελευθερία.

Βιβλιογραφία

Παπαρηγόπουλος Κ: «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους», Αθήνα 1903.

Μαζαράκης Αιμιάν Ι.: «Σημαίες Ελευθερίας», Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία Ελλάδος, Αθήνα 1996.

Σίμφας Μάριος: «Το Ναυτικό στην ιστορία των Ελλήνων», τόμος Γ΄, Αθήνα 1982.

Μακρυγιάννη Ι: «Απομνημονεύματα», έκδοση Μπάυρον, Αθήνα 1984.